

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 9 oktober 2023
(OR. en)

13934/23

SOC 667
EMPL 475

LÄGESRAPPORT

från:	Rådets generalsekretariat
till:	Delegationerna
Föreg. dok. nr:	13175/23
Ärende:	Rådets slutsatser om socialt skydd för egenföretagare

För delegationerna bifogas rådets slutsatser i det ovannämnda ärendet, som godkändes av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) vid mötet den 9 oktober 2023.

Socialt skydd för egenföretagare

Rådets slutsatser

EUROPEISKA UNIONENS RÅD BEAKTAR FÖLJANDE:

1. Den 8 november 2019 antog rådet rekommendationen om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare¹ (*rekommendationen*).
2. Rekommendationen bidrar till genomförandet av princip 12 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som proklamerades gemensamt av Europaparlamentet, rådet och kommissionen 2017, där det fastställs att alla arbetstagare och, när deras förhållanden är jämförbara, egenföretagare, oberoende av anställningsförhållandets form och varaktighet, har rätt till lämpligt socialt skydd.
3. Det europeiska sammanhanget har efter antagandet av rekommendationen framför allt präglats av covid-19-pandemin som började 2020. Pandemin hade en stark ekonomisk och social inverkan, men till följd av mycket kraftfulla och samordnade politiska åtgärder på både europeisk och nationell nivå (inklusive ökat skydd, extraordinära stödåtgärder och utgifter) hjälpte de sociala trygghetssystemen människor att klara av covid-19-krisen utan någon större ökning av fattigdomsriskerna eller inkomstskillnaderna.

¹ EUT C 387, 15.11.2019, s. 1.

4. Dessutom är de sociala och ekonomiska konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, som inleddes 2022, andra faktorer som spelar in i det sammanhang där rekommendationens genomförande kan utvärderas. Liksom alla kriser drabbar detta krig de mest utsatta grupperna hårdast och förstärker behovet av en socialpolitik som bidrar till att minska de ovannämnda negativa effekterna.
5. År 2021 lade kommissionen fram handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter i syfte att bidra till genomförandet av principerna för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.
6. De nya överordnade målen i handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som ska uppnås senast 2030, välkomnades av EU:s ledare i Portoförklaringen och vid Europeiska rådets möte i juni 2021.
7. I punkt 18 i rekommendationen föreskrivs följande: ”*Senast den 15 november 2020 bör kommissionen tillsammans med **kommittén för socialt skydd fastställa en ram för övervakning och utarbeta gemensamma kvantitativa och kvalitativa indikatorer för utvärdering av genomförandet av denna rekommendation och översyn av den.***”
8. Övervakningsramen för att bedöma framstegen mot de viktigaste målen i den rekommendation som utarbetades av kommittén för socialt skydd i oktober 2020 innehåller indikatorer för att mäta formellt skydd, faktiskt skydd och tillräckliga förmåner för alla typer av arbetstagare inom relevanta grenar av det sociala skyddet. Den innehåller också arbetsmarknadsindikatorer för att mäta mångfalden av olika typer av arbetsmarknadsstatus och indikatorer för reglerna om rättigheter och avgifter. Den anger också att ytterligare förbättringar planeras för att bättre övervaka tillgången till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare i EU:s medlemsstater.

9. I punkt 19 i rekommendationen uppmanades medlemsstaterna att senast i mitten av maj 2021 lämna in en nationell plan med motsvarande åtgärder för att genomföra de principer som anges i rekommendationen. De framsteg som gjorts i genomförandet av dessa planer bör dessutom diskuteras inom ramen för de multilaterala övervakningsverktygen i linje med den europeiska planeringsterminen och den öppna samordningsmetoden för socialt skydd och social integration.
10. En första översikt över de nationella planer som medlemsstaterna lämnat in ingick i 2021 års rapport från kommittén för socialt skydd och i den gemensamma sysselsättningsrapporten 2022.
11. Kommissionens rapport om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare² (*kommissionens rapport*) visar att ambitionsnivån varierar avsevärt mellan medlemsstaterna, vilket återspeglar nationella omständigheter och preferenser. Vidare dras slutsatsen att det fortfarande finns många skillnader i tillgången till socialt skydd.

² COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD SOM KONSTATERAR ATT

12. medlemsstaterna när så är lämpligt redan planerar eller genomför strukturreformer som syftar till att genomföra rekommendationen, ofta med särskild inriktning på att förbättra situationen för egenföretagare,
13. vissa grupper är mer benägna att sakna skydd än andra, såsom arbetstagare med atypisk anställning och egenföretagare; utan att det påverkar tillämpningen av bestämmelserna i rådets rekommendation om att åtgärda den ojämlika tillgången för alla arbetstagare och egenföretagare är dessa slutsatser inriktade på egenföretagare som en grupp som i många medlemsstater står inför stora luckor i skyddet³,
14. det år 2022⁴ fanns 27,7 miljoner egenföretagare i EU, vilket utgör 13,7 % av befolkningen i sysselsättning; 18,9 miljoner av dessa egenföretagare var egenföretagare utan anställda; dessutom hade omkring 3,3 miljoner av dem endast en (eller en enda dominerande) kund, däribland omkring 770 000 där kunden i fråga fastställde arbetstiden,

³ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023 (s.2–3).

⁴ EU:s arbetskraftsundersökning 2022, Eurostat.

15. som det anges i kommissionens rapport omfattades egenföretagare i mer än hälften av medlemsstaterna inte av alla grenar av det sociala skyddet under 2022; enligt uppgifter från medlemsstaterna har mer än 15 miljoner egenföretagare i EU inte tillgång till arbetslöshetsförmåner om verksamheten upphör⁵,
16. egenföretagarnas frivilliga tillgång till systemen för socialt skydd är i linje med rådets rekommendation, men uppgifter i kommissionens rapport visar att i de medlemsstater där egenföretagarna frivilligt deltar i systemen för socialt skydd är utnyttjandegraden låg i vissa system,
17. reglerna för rättigheter och avgifter, som avses i punkt 9 i rekommendationen, i vissa medlemsstater fungerar till nackdel för egenföretagare och hindrar dem från att få ett effektivt och adekvat skydd⁶,
18. kommissionens rapport bekräftar att sociala transfereringar i många medlemsstater är avgörande för att minska risken för fattigdom och att åtgärder för att säkerställa tillräcklig tillgång till socialt skydd kan ha en positiv inverkan på egenföretagarnas situation⁷,
19. öppenhet när det gäller information från offentliga förvaltningar om tillgång till socialt skydd är avgörande på grund av de komplexa kraven för att få tillgång till förmåner, som mest drabbar personer med atypiska anställningsformer och egenföretagare⁸.

⁵ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare (uppgifterna grundar sig på information från 12 av 13 medlemsstater).

⁶ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023, punkt 2.3.1 Luckor i det faktiska skyddet (s.15–16).

⁷ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023, punkt 2.4.1 Luckor i frågor om fullgott skydd (s.19–20).

⁸ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023, punkt 2.5.1 Öppenhet – Tillgång till information (s.22–24).

SOM FRAMHÅLLER ATT

20. enligt kommissionens rapport varierar den övergripande ambitionsnivån vid genomförandet av rekommendationen avsevärt, och med några få undantag strävar de flesta medlemsstater inte efter att åtgärda alla befintliga brister i tillgången till socialt skydd; ytterligare genomförandeinsatser krävs för att täppa till befintliga luckor och de sociala och ekonomiska konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina och den därav följande fördjupade energikrisen intensifierar det akuta behovet av att agera,
21. bland de reformer som medlemsstaterna redan har genomfört eller planerar att genomföra för att skydda egenföretagare kan framför allt nämnas de reformer som ger tillgång till förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, arbetslöshetsersättning eller förmåner vid avbrott av verksamhet samt invaliditets- och pensionsförmåner⁹,
22. enligt kommissionens rapport har omkring hälften av medlemsstaterna i sina nationella genomförandeplaner vidtagit eller aviserat åtgärder för att förbättra de sociala trygghetssystemens tillräcklighet, särskilt när det gäller pensioner för egenföretagare¹⁰,

⁹ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023.

¹⁰ COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023 – Slutsatser (s. 2).

23. många medlemsstater dessutom har antagit åtgärder för formell och faktisk täckning av vissa grupper som vanligtvis har begränsad tillgång till socialt skydd; dessa åtgärder är utformade för att tillgodose behov som uppstått under covid-19-krisen,¹¹
24. planerna för återhämtning och resiliens i ett betydande antal medlemsstater omfattar reformer och investeringar för att förbättra tillgången till socialt skydd, såsom åtgärder för att säkerställa öppenhet, tillräcklighet, faktisk tillgång och formell tillgång¹²,
25. uppgifter från Eurostat visar att egenföretagare löper större risk att drabbas av fattigdom än arbetstagare med vanliga anställningsformer; detta gäller särskilt egenföretagare utan anställda; därför är sociala transfereringar ännu viktigare för att minska risken för fattigdom bland egenföretagare,
26. egenföretagarnas sociala skydd är särskilt relevant i den pågående processen med att förändra arbetssätten; i dag kombinerar ett stort antal människor anställning och egenföretagande eller växlar mellan dem; gränsöverskridande rörlighet vid distansarbete och plattformarbete kan innebära utmaningar för egenföretagare som måste hanteras,

¹¹ Gemensam sysselsättningsrapport 2022 som antogs av rådet den 14 mars 2022 och COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023.

¹² COM/2023/43 final, Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, 31.1.2023. BILAGA: Huvuddragen i de nationella genomförandeplanerna för tillgång till socialt skydd (och uppdatering).

27. samtidigt som hänsyn tas till nationella omständigheter och särdrag kan egenföretagarnas tillgång till kompletterande sociala trygghetssystem vara en annan aspekt som behöver uppmärksammas,

UPPMANAR MEDLEMSSTATERNA ATT, I ENLIGHET MED NATIONELLA BEFOGENHETER OCH MED BEAKTANDE AV NATIONELLA OMSTÄNDIGHETER,

28. fortsätta att genomföra åtgärder i de nationella genomförandeplanerna och vidta ytterligare åtgärder för att täppa till återstående luckor och säkerställa effektiviteten i principerna om formell och faktisk täckning, tillräcklighet och öppenhet i enlighet med rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare,
29. vid behov anpassa reglerna om avgifter, tillgång till förmåner och rättigheter för att ge egenföretagare faktisk tillgång till tillräckliga förmåner,
30. när så är lämpligt med hänsyn till nationella omständigheter, åtgärda befintliga luckor i de nationella systemen när det gäller egenföretagares tillgång till socialt skydd, särskilt inom de branscher där de största luckorna finns, såsom arbetslöshetsförmåner, förmåner vid sjukdom, olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar,

31. se till att systemen ger en adekvat skyddsnivå för egenföretagare i god tid och i linje med nationella förhållanden och tillhandahåller medel för att upprätthålla en skälig levnadsstandard och en lämplig inkomstersättning, samtidigt som de alltid förhindrar att egenföretagare hamnar i fattigdom,
32. i förekommande fall öka insynen i de sociala trygghetssystemen, särskilt genom att sprida information och öka medvetenheten samt genom att anta åtgärder för att underlätta en användarvänlig digitalisering av det sociala skyddet, med beaktande av egenföretagarnas särskilda situation, samtidigt som man minskar den digitala klyftan, med särskild uppmärksamhet på grupper med låga kunskapsnivåer (digitala, administrativa och ekonomiska) och personer med funktionsnedsättning,
33. reflektera över olika sätt att stärka tillgången till socialt skydd och vid behov täppa till kvarstående luckor, även med deltagande av arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer,
34. säkerställa lämplig insamling av uppgifter på nationell nivå samt kontinuerlig observation av de åtgärder vars syfte är att utvidga det sociala skyddet, stödja det nationella deltagandet i det ömsesidiga informationssystemet för socialt skydd (Missoc), inbegripet relevant information om egenföretagare,

UPPMANAR KOMMISSIONEN ATT

35. sprida sin rapport om genomförandet av rekommendationen om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare och främja debatten om socialt skydd för egenföretagare mellan medlemsstaterna, de europeiska arbetsmarknadsparterna och i relevanta internationella forum,
36. övervaka genomförandet av rådets rekommendation inom ramen för den europeiska planeringsterminen och samarbeta med medlemsstaterna för att förbättra jämförbarheten av uppgifter mellan EU:s medlemsstater,
37. fortsätta det omfattande samarbetet med medlemsstaterna och kommittén för socialt skydd om övervakning och indikatorer för ett effektivt genomförande av rekommendationen samt inleda utbyte av god praxis och inbördes utvärderingar i syfte att stimulera till lärande bland medlemsstaterna,

UPPMANAR KOMMITTÉN FÖR SOCIALT SKYDD ATT

38. även i fortsättningen i sina relevanta rapporter och sitt tematiska arbete inkludera utvecklingen avseende tillgång till socialt skydd för både arbetstagare och egenföretagare, vid behov i samarbete med andra relevanta kommittéer,
 39. fortsätta att spela sin särskilda roll när det gäller att övervaka genomförandet av rådets rekommendation i alla dess dimensioner och i enlighet med dess mandat,
 40. arbeta i samarbete med kommissionen för att vidareutveckla övervakningsramen för tillgång till socialt skydd,
 41. överväga möjligheten att genomföra tematiska inbördes utvärderingar och regelbundet informationsutbyte för att stödja ett effektivt genomförande av rekommendationen.
-